

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
National Security and Defense Council of Ukraine
Odessa State University of Internal Affairs
Odessa Military Academy
National Academy of the Security Service of Ukraine
Odessa National Maritime University
National University of Water and Environmental Engineering
Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Chisinau)
Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Gdansk University of Physical Education and Sport
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

International scientific conference

**MARITIME SECURITY
OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION:
CHALLENGES AND THREATS**

December 23, 2021

Volume 2



2021

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021. Odessa : Izdevniecība «Baltija Publishing», 420 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Foreign members of the Organizational Committee:

Kanels Juris – PhD in polit., Rector of the Transport and Telecommunication Institute (the Republic of Latvia);

Buzhor Valerii Heorhiiiovych – Doctor of Law, Professor, Rector of the Institute of Criminal Law and Applied Criminology, President of the Independent Criminological Association of the Republic of Moldova (the Republic of Moldova);

Stanisław Topolewski – Phd hab., retired Colonel, Prof., Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Director of the Institute of Security Studies (the Republic of Poland);

Skalski Dariusz – Dr. hab. Prof., Gdansk University of Physical Education and Sport (the Republic of Poland);

Vareikis Vygas – Doctor of Humanities, Professor, Leading Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology, Klaipėda University (the Republic of Lithuania);

Petryk Artem – PhD in History, Senior Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University (Republic of Lithuania).

Ukrainian members of the Organizational Committee:

Kuznichenko Serhii Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Rector of Odessa State University of Internal Affairs;

Prokofieva-Yanchylenko Daria Mykhailivna – Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Interdepartmental Research Center for Organized Crime at the National Security and Defense Council of Ukraine;

Kurovska Ilona Anatoliivna – PhD in Law, Senior Research Associate, Director of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine;

Rudenko Serhii Vasylovych – Doctor of Engineering, Professor, Rector of Odessa National Maritime University;

Kliat Yurii Oleksandrovych – PhD in Engineering, Colonel, Deputy Head of Odessa Military Academy;

Cherniak Andrii Mykolaiovych – Doctor of Law, Professor, Colonel, Rector of the National Academy of the Security Service of Ukraine;

Grygus Ihor Mykhailiovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Director the Educational and Scientific Institute of Health Care of the National University of Water and Environmental Engineering;

Vikhliaiev Mykhailo Yuriiovych – Doctor of Law, Professor, Director of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

WELCOME REMARKS

Богдан ДРАП'ЯТИЙ	14
-------------------------------	-----------

THE STATUS OF INTERREGIONAL AND NATIONAL STRATEGIES FOR MARITIME SECURITY

Проблеми функціонування морського транспорту і безпека України

Бублик О. І., Сикало А. В.	16
--	-----------

Розробка методології системного підходу до проблем кібербезпеки на борту судна

Волошинов С. А., Кравцова Л. В., Зайцева Т. В.	19
--	-----------

Трансформація політики НАТО щодо Чорноморського регіону після окупації Криму

Горюнова Є. О.	23
----------------------------	-----------

Стратегічні напрями морських наукових досліджень

Давидова Т. О.	27
----------------------------	-----------

Морське право України в умовах глобалізації

Котковський В. С.	29
-------------------------------	-----------

Трансформація української національної безпеки в умовах війни з Росією

Лісовський В. М.	31
------------------------------	-----------

Вплив глобальних ризиків на інформаційно-правове забезпечення морської безпеки

Львова Є. О., Юрченко М. М.	35
---	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

Україна та нові альянси у Балто-Чорноморському регіоні: питання безпеки

Автушенко І. Б.	39
-----------------------------	-----------

Політологічні вектори Балто-Чорноморського співробітництва: ретроспективний аспект та сучасний контекст

Клячко В. М.	42
--------------------------	-----------

Роль міжнародної морської організації в забезпеченні морської безпеки України у Балто-Чорноморському регіоні

Мануїлова К. В., Колеснікова К. С., Пурцхванідзе О. В.	46
--	-----------

Морська безпека Чорноморського регіону за часів Козацько-Гетьманської держави (середина XVII – початок XVIII ст.) Подкупко Т. Л.	49
Роль балтійсько-чорноморського співробітництва у зовнішньо-економічній діяльності України Савельєва А. С.	52
MODERN MILITARY THREATS IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION AND COUNTERMEASURES	
Історичний погляд військових загроз у Балто-Чорноморському регіоні Демчук Л. І., Алпатова О. М.	55
Hybrid war as a modern threat in the Baltic-Black Sea region Dykun V. G., Stasiuk V. V., Peretiatko D. O.	59
Роль Військово-Морських Сил України у політичному протистоянні: інформаційний аспект Завгородня Ю. В.	63
Інформаційно-психологічна війна та інтереси Росії в Чорноморському регіоні Козьма В. В.	66
Україна – Туреччина: шлях до стратегічного партнерства Матвєєва Л. Г.	70
Геополітичні загрози політиці безпеки в Балто-Чорноморському регіоні Надобко О. О.	73
Інтенсифікація регіональних партнерств України у контексті сучасних військових загроз у Балто-Чорноморському регіоні Ткачук Н. І.	76
INTERNATIONAL AND NATIONAL STATUTORY SUPPORT OF MARITIME SECURITY	
Правова політика держави в галузі контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України Антоненко О. А.	79

Особливості порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення на морському та річковому транспорті Бездольний М. Ю.	82
Аналіз міжнародного та національного законодавства щодо забезпечення морської безпеки Бондар В. В.	84
Сучасні проблеми чинності КК України у просторі Борovenko В. М.	87
Комплексність та системність у формуванні Стратегії морської безпеки України Горбаньов І. М.	92
Правові проблеми використання земель морського транспорту Григорєцька І. І.	94
Господарсько-правові засоби забезпечення морської безпеки Громенко Ю. О.	98
Безпека судноплавства суднами змішаного плавання та внутрішнього плавання Чорноморського регіону за національним законодавством України: окремі аспекти Кострицький І. Л.	100
Нормативно-правове регулювання у сфері кібербезпеки в судноплавстві Краснікова О. В.	104
Проблеми гармонізації національного законодавства України з Протоколом ООН про вогнепальну зброю та Конвенцією ООН проти транснаціональної організованої злочинності Кришевич О. В.	108
Протидія нелегальній міграції на шляхах морського сполучення: окремі проблеми та напрями удосконалення Луценко Ю. В.	111
Кримінальні процесуальні повноваження капітана українського морського судна Навроцька В. В.	115
Міжнародно-правове регулювання використання автономних суден в контексті безпеки мореплавства Смирнова С. А.	117

Морська безпека України	
Южека Р. С.	121

MARITIME SECURITY AND INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATIONS

Міжнародно-правові підходи до вирішення Егейського спору: перспективи та реалії	
Ахмедова Е. Р.	123

Аналіз виконання вимог з питань захисту суден від кіберризиків	
Бичковський Ю. В.	126

The state department of maritime and river transport of Ukraine	
Vasta V. V.	130

Міжнародна безпека в Чорноморському регіоні	
Ліннік Ю. В.	132

Балто-Чорноморський союз як безпека в Чорноморському регіоні	
Луцюк М. С.	135

Особливості нормування санітарно-гігієнічних параметрів на морських суднах	
Ляшенко О. Б.	138

Історія створення міжнародної морської організації та участь України в її діяльності	
Мевша А. В.	142

Особливості правового статусу Міжнародного трибуналу з морського права	
Новікова М. М.	145

Міжнародна морська організація та участь України в її правотворчій діяльності	
Шевчук В. В.	147

THE ROLE OF LAW-ENFORCEMENT AGENCIES IN ENSURING MARITIME SECURITY

Національна поліція як суб'єкт реалізації Стратегії морської безпеки України	
Албул С. В.	152

Створення системи військової юстиції в Україні як суттєвий чинник національної безпеки	
Алябов Ю. В.	154

Проблеми забезпечення підрозділами Держприкордонслужби охорони суверенних прав України на морські простори Баранов С. О., Рибаченко С. П.	159
Особливості кваліфікації створення та керівництва злочинної спільноти Беніцький А. С.	163
Порядок надання поліцейськими домедичної допомоги потерпілій особі при утопленні Вайда Т. С., Голенко Н. М.	167
Procedural ensuring of a proper investigation of criminal proceedings by the facts of violation of cybersecurity of navigation in the world and on inland water transport Voloshanivska T. V., Fedorov I. V.	171
До питання взаємодії правоохоронних органів при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із забрудненням водних об'єктів Галицька О. К.	174
Роль інституту викривачів у протидії з корупцією Державної прикордонної служби України для забезпечення морської безпеки Гнатенко В. С.	178
Розмежування повноважень Державної служби морського та річкового транспорту України, органів Національної поліції у запобіганні та протидії адміністративним правопорушенням Горбач-Кудря І. А.	182
Участь підрозділів Національної поліції у забезпеченні морської безпеки Єсімов С. С.	186
Деякі безпекові морські заходи Національної поліції України та навчальних закладів Азовсько-Чорноморського регіону Херсонської області Жильцов О. Л., Новіков М. М.	190
Роль Збройних Сил України у забезпеченні оборони морських портів Карпенко В. С., Бондаренко В. О.	193

Забезпечення морської безпеки в Балто-Чорноморському регіоні Крут К. О.	196
Дотримання прав людини в діяльності Служби безпеки України як одного із суб'єктів забезпечення морської безпеки Луценко Я. Л.	199
Забезпечення морської безпеки правоохоронними органами США на прикладі Служби кримінальних розслідувань ВМС США) Макаренко В. С.	203
Деякі питання досудового розслідування злочинів на морському транспорті Наливко Н. В.	206
Особа підозрюваного як елемент криміналістичної характеристики контрабанди на морі Янковий М. О.	210
CURRENT STATE AND CHALLENGES OF MARITIME SECURITY OF PORTS OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION	
Сучасний стан об'єктів гідротехнічної інфраструктури портів «Великої Одеси» Калюжна В. С., Дубровський М. П., Калюжний О. В.	213
Організована злочинність як фактор впливу на безпеку портів як об'єктів критичної інфраструктури держави Рега Ю. О., Щоголев С. В.	216
Гібридні дії Росії в Криму 2003–2008 рр. як загроза безпеці в Чорноморському регіоні та предтеча збройної агресії проти України 2014 р. Соколюк С. М.	219
ACTIVITIES OF STATE ARMY UNITS IN MARITIME SECURITY	
Правове забезпечення військово-морської діяльності як пріоритет державної морської політики України Костова Н. І.	225
FIGHT AGAINST MARITIME TERRORISM, SMUGGLING, AND ILLEGAL DRUG TRAFFICKING	
Запобігання та протидія контрабанди наркотичних засобів та тероризму на морі Александрова О. Р., Коломієць Ю. М., Карапет'янц С. І.	228

Відповідальність за тероризм у проєкті Кримінального кодексу України Балобанова Д. О., Конопельський В. Я.	232
Актуальні питання підготовки поліцейських до виконання службових обов’язків із використанням плавзасобів Бахчеван Є. Ф., Мосузенко В. Ю., Головацький О. О.	236
Криміналістичне забезпечення протидії контрабанді наркотиків, що вчиняється на морському транспорті Гора І. В.	238
Негласні слідчі (розшукові) дії як фактор забезпечення морської безпеки Денисенко М. М.	242
Протидія організованим злочинним угрупованням, що вчиняють злочини, пов’язані з незаконним обігом наркотиків у Чорноморському регіоні Єгоров С. О., Байов В. О.	246
Питання вдосконалення законодавства України стосовно відповідальності за створення терористичної групи чи терористичної організації Ємельянов В. П.	250
Транснаціональна економічна злочинність на морі Завидняк І. О.	253
Усвідомлення природи тероризму як ключ до контролю над ним Калуга В. Ф.	256
Значення аналітичного пошуку при виявленні ознак контрабанди на морському кордоні Калугін В. Ю.	258
Проблемні аспекти реалізації повноважень капітана морського судна у протидії злочинності Кобко Є. В.	261
Обґрунтованість криміналізації вчинення сприяння терористичній діяльності Кожевник О. А.	264

Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів на об'єктах критичної інфраструктури Балто-Чорноморського регіону Колесник В. А.	268
Аналіз проблемних питань притягнення до відповідальності за контрабанду на підставі аналізу судової практики Макаренко О. Ю., Макаренко Н. А.	271
Морський тероризм як суспільно-небезпечне і протиправне явище Мельник Д. С.	273
Проблемні питання боротьби з контрабандою наркотичних засобів на морському транспорті Ходанович В. О.	278
Співвідношення та розмежування морського піратства та тероризму на морі Юнку І. І.	281
RESPECT FOR SEAFARERS' RIGHTS AS A COMPONENT OF MARITIME SECURITY	
Особливості соціально-трудових прав моряків: право на репатріацію Андрусенко О. А.	286
Оподаткування прибутку українських моряків Березенко І. В.	288
Гарантії забезпечення трудових прав працівників морських портів в умовах пандемії Добрянська О. Д., Пунда О. О.	291
Особливості проведення контролю щодо умов праці і життя моряків Іванова А. В.	294
Дотримання прав моряків в міжнародному та національному законодавстві Кравцова М. О., Кравцов О. Г.	298
Деякі нормативні проблеми регулювання репатріації моряків Марченко О. А.	301
Проблеми пенсійного забезпечення моряків Наливко Н. В.	305

PARTICULARITIES OF TRAINING**AND RETRAINING OF MARITIME SECURITY OFFICERS**

Психологічні засади забезпечення ефективної діяльності
працівників морської безпеки

Кретчак О. М...... 309

**INTERRELATION OF MARITIME SECURITY AND ECONOMIC,
ENVIRONMENTAL, FOOD, INFORMATION, AND ENERGY
SECURITY OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES**

Правове регулювання екологічними ризиками
в морському просторі під час збройних конфліктів

Борщевська О. М...... 312

Проблематика екологічного стану Азовського та Чорного моря

Буц В. І., Буц І. М...... 315

Застосування кримінальної відповідальності юридичних осіб
для захисту екологічної безпеки та запобігання тривалому
забрудненню навколишнього середовища: теорія та практика

Буц І. М...... 319

Морська безпека та екологічна безпека: деякі аспекти
взаємозв'язку та взаємовпливу

Гоштинар С. Л...... 321

Оцінювання екологічних ризиків у північно-західній частині
шельфової зони Чорного моря

Даус М. Є., Даус Ю. В...... 324

Зміцнення інституційної спроможності Бюро економічної безпеки
України як запорука забезпечення морської безпеки держави

Дзюба Ю. П...... 329

Відшкодування шкоди від забруднення прибережних зон

Дришлюк В. І...... 331

Розвиток морської вітроенергетики як крок
до енергетичної безпеки України

Ель Хадрі Юссеф, Берлінський М. А., Сліже М. О...... 334

Чорне море як акваторія гібридної війни проти України

Ірха К. О...... 338

Морська безпека як складова національної економічної безпеки держави Кузьменко Ю. В., Думанський Р. В.	342
Екологічні аспекти забезпечення морської безпеки країн Балто-Чорноморського регіону Лобойченко В. М., Рашкевич Н. В., Леонова Н. О.	344
Інституціональні особливості морської та енергетичної безпеки в Балто-Чорноморському регіоні початку ХХІ століття: інструментарій і дипломатія міжнародних акторів (досвід Румунії та України) Циватий В. Г.	346
COUNTERING MARITIME ILLEGAL MIGRATION, HUMAN EXPLOITATION AND TRAFFICKING Проблема торгівлі людьми, її особливості та шляхи вирішення Баранова А. О.	351
Нелегальна міграція як засіб виживання в країнах пострадянського світу Беляєва О. П.	352
Торгівля людьми: шляхи запобігання Воронцов А. В.	356
Протидії нелегальній міграції морем: правові аспекти Герашенко О. С., Удренас Г. І.	359
The problem of combating human trafficking in the Baltic sea Kolesnyk A. Ye.	364
Міжнародно-правове регулювання протидії нелегальній міграції на морі Кортукова Т. О., Благодарний А. М.	367
Основні механізми протидії незаконній міграції морем Кравцова М. О.	371
Нелегальна міграція та торгівля людьми як складник організованої злочинності Невмержицький С. М.	374
Стан наукової розробленості проблеми оперативно-розшукового забезпечення виявлення та розслідування торгівлі людьми в морському середовищі Форос Г. В., Мельнікова О. О.	378

THE FUNCTIONING OF MARITIME SEARCH AND RESCUE TEAMS

Діяльність морської пошуково-рятувальної служби України

Бурлаченко Д. А., Волошин А. О., Заяц С. В...... 382

The concept of a coastal zone from the point of view
of the functioning of the maritime search and rescue services

Kanifolskyi O. O., Krysiuk L. M...... 384

Функціонування казенного підприємства
«Морська пошуково-рятувальна служба»

Козоріз В. О...... 388

MARITIME SECURITY MAINTENANCE

Інструментальні засоби автоматизованого проектування
комплексу технічних пристроїв інформаційної системи

Балтовський О. А. 390

Технічні засоби зв'язку та обробки інформації
щодо морської безпеки

Войченко Т. О...... 394

Методика розрахунку гармати ствола за критерієм опору втомі

Кібаков О. Г., Хомяк Ю. М., Жеглова В. М. 398

Оцінка точності методу прискореного визначення границі
витривалості відновлених деталей судових механізмів і машин

**Конопльов А. В., Шумило О. М., Кононова О. М.,
Галевський В. В., Рожко О. К., Чередарчук Н. І.**..... 404

Кіберризика в системах управління безпекою
на морському транспорті

Костюк Ю. В., Самойленко Ю. О...... 407

Організації нейромережевої моделі Вінера

Сіфоров О. І. 410

ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ МОРЕМ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Геращенко Олександр Сергійович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки,
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Удренас Галина Іванівна

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки,
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Сьогодні нелегальна міграція являє собою проблему для більшості розвинених країн світу та має стійку тенденцію до зростання. Ця проблема найбільш гостро заявила про себе саме в останні роки, у ситуації, що склалася, особливо від нелегальної міграції вже досить тривалий час страждають держави – члени ЄС. За останні декілька років наплив мігрантів збільшився в рази, перш за все, через нестабільну ситуацію на Близькому Сході складну економічну ситуацію та низку інших факторів.

Вплив прикордонних обмежень, обумовлених поширенням пандемії COVID-19, не був значним, а зниження показників нелегальної міграції у

середземно-морському регіоні обумовлене іншими організаційними заходами.

Отже, що для підвищення ефективності правового регулювання в сфері протидії нелегальній міграції необхідним є забезпечення якісного виконання норм міжнародного права, рекомендацій ІМО та інших міжнародних інституцій, що займаються проблемами міграції.

Також необхідними є розробка і вдосконалення підзаконних нормативних правових актів, безпосередньо присвячених питанням протидії нелегальній міграції на морі, заходам, яких вживає щодо біженців при їх перебуванні на суднах, що терплять лихо. При цьому також слід вирішити проблему щодо відповідальності держав, їх суден і рятувальних служб та мігрантів, які перебувають на суднах, що не відповідають вимогам безпеки мореплавства.

Глобалізація розвитку держав, політичні економічні кризи, пошук кращого життя та воєнні дії примушують людей до залишення місць проживання. Міграційні процеси у світі є природним явищем, вони були характерними для усіх етапів розвитку людства. Швидкий розвиток транспортних сполучень залучає фактично усі країни світу до міграційних процесів на національному рівнях. Будучи реакцією на відмінності в рівні життя, несприятливі фактори життя, міграція з точки зору розвитку людства є позитивним явищем, що допомагає задовольнити потреби економіки, забезпечити соціокультурний обмін тощо. Однак значною негативною особливістю сучасної міжнародної міграції є високий рівень її нелегальної складової.

У 2020-2021 рр., незважаючи на те, що пандемія COVID-19 суттєво порушила усі форми мобільності людей, у т. ч. міжнародну міграцію, скоротивши її приблизно на 2 млн осіб, загальносвітовий показник підвищився до 281 млн, що засвідчує доволі слабкий вплив офіційних карантинних заходів на переміщення населення. Не отримали вони значного ефекту й для нелегального напрямку міграцій. Найзначнішого впливу наслідків нелегальної міграції зазнав Середземноморський регіон та Північна Африка. Події «Арабської весни» стали потужним каталізатором підвищення показників нелегальної міграції та смертності при намаганні перетнути Середземне море.

Згідно з даними Міжнародної організації з міграції ООН, за період 2015–2020 рр. Середземне море забрало життя близько 20 тис. осіб, які прагнули потрапити до Європи. При цьому, кількість нелегальних мігрантів, які прибули до ЄС упродовж 2019 р., знизилася на 92 % порівняно з показниками 2016 р., що відбулося через значне скорочення кількості мігрантів, які намагалися дістатися до Іспанії та Італії Середземним морем, а у 2020 – завдячуючи запровадженню країнами карантинних обмежень, кількість виявлених незаконних мігрантів на зовнішніх кордонах ЄС знизилася на 13 % і склала близько 124 тис. осіб – найменше з 2015 р.

Оновлені (здебільшого більш жорсткі у порівнянні з періодом до 2015-х рр.) політичні, правові та організаційні механізми протидії нелегальній міграції дозволили європейському регіону знизити негативне «напруження» у суспільстві, викликане навалом мігрантів з африканських країн та країн близького Сходу, проте цілковито подолати проблему все ж не вдалося. Морський напрямок й дедалі залишається «привабливим» для потрапляння до Європи та надзвичайно небезпечним з точки зору охорони людського життя на морі.

Окремі аспекти нелегальної міграції та торгівлі людьми розглядалися (Кузнецов С.О., Остроухов Н.В., Потемкина О. Ю., Ромашев Ю.С.) тощо більшість з яких надавали їм характеристику джерел значних загроз для національної безпеки країн та одночасно як різновидів протиправної діяльності міжнародної організованої злочинності.

У зв'язку з цим метою данної праці обрано характеристику сучасних правових механізмів протидії нелегальній міграції морем в умовах триваючої пандемії та вироблення пропозицій з їх удосконаленням.

Специфікою нелегальної міграції як однієї з форм територіального переміщення населення, є порушення норм міжнародного права та/або внутрішньодержавного права приймаючих країн: правил в'їзду та виїзду, у т. ч. візовий режим; перебування на території іноземної держави; трудової діяльності тощо. Залучення незаконних мігрантів до діяльності екстремістських, націоналістичних організацій чинить значний вплив на безпеку будь-якої держави.

Відповідно до ст. 3 Протоколу проти незаконного ввезення мігрантів сушею, повітрям та морем, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000р., «незаконне ввезення мігрантів» полягає у «забезпеченні з метою отримання фінансової чи іншої матеріальної вигоди, незаконного в'їзду в яку-небудь державу-учасницю будь-якої особи, що не є її громадянином або не проживає постійно на її території». Відповідно, «незаконний в'їзд» – це «перетин кордону без дотримання необхідних вимог для законного в'їзду до приймаючої країни».

Нелегальна міграція – це в'їзд іноземних громадян і осіб без громадянства на територію держави, їх переміщення та перебування (проживання), незалежно від цілей і терміну, в межах її території з порушеннями чинного міграційного законодавства. Здійснюється зазначеними громадянами і особами, як правило, для незаконної трудової діяльності, тобто юридично не оформленої відповідно до діючих в даній державі правил залучення та використання праці іноземних працівників.

Морські шляхи перевезення нелегальних мігрантів є найбільш небезпечними, адже перевізники не дбають про умови їх доставки, судна перебувають у поганому технічному і санітарному стані, часто не є пристосованими для перевезення великої кількості пасажирів. Функціонування сучасних середземноморських маршрутів нелегальної міграції визнається найбільшою гуманітарною катастрофою після Другої світової війни.

Співробітництво держав у боротьбі з нелегальною міграцією у сучасних умовах виходить на якісно новий етап, де одним із основних аспектів правий. Правовий аспект протидії нелегальній міграції морем сформовано інструментами загальносвітового (Протокол проти незаконного ввезення мігрантів сушею, повітрям та морем до Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р., Конвенція з морського права тощо) та регіонального (Директива «Про визначення допомоги незаконному в'їзду, транзиту і перебуванню» тощо) та двостороннього (угоди про реадмісію) характеру. Проте наявність цих норм все ж не допомогла впоратися з підвищенням кількості міграційних потоків у середині 2010-х років в ЄС. Тоді основне завдання полягало у налагодженні взаємодії усіх рівнів і серед найбільш успішних рішень у сфері організації виконання міграційних правил стало функціонування утвореного у 2005 р. Європейського агентства з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів ЄС (Frontex) та підпорядкованих йому загонів швидкого прикордонного реагування.

Криза середини 2010-х рр. сприяла збільшенню особового складу та фінансування агентства, але розширення повноважень у 2019–2020 рр. і випадки зловживання ними викликали занепокоєння та розслідування інцидентів порушення прав людини.

Окрім Frontex, з метою підвищення ефективності роботи національних служб і їх співробітництва у запобіганні та боротьбі з нелегальною міграцією, в ЄС було створено спеціальне агентство Європейської поліції (Europol). Ця інституція підтримує цілодобовий зв'язок з Національними підрозділами, що знаходяться у 28 країнах. У лютому 2016 р. у системі Європолу було відкрито Центр з протидії незаконному перевезенню мігрантів, основне завдання якого полягає в активній підтримці країн ЄС у боротьбі з кримінальними угрупованнями, залученими до організованого незаконного транспортування людей.

Ще однією структурою, яка пов'язана з проблемою нелегальної міграції в ЄС є Європейське бюро з питань надання притулку (EASO), створене 19 травня 2010 р. як незалежний орган управління ЄС. EASO відіграє ключову роль у подальшому розвитку загальноєвропейської політики щодо притулку. Відповідно до Регламенту 439/2010, EASO орієнтується у своїй діяльності на три основних завдання: 1) розвиток практичного співробітництва з питань притулку між державами-членами ЄС; 2) їх підтримка за допомогою створення системи раннього реагування, координації груп експертів для надання допомоги у роботі з клопотаннями про надання притулку і створенні відповідних центрів прийому; 3) сприяння реалізації загальноєвропейської системи притулку шляхом збору та поширення інформації про кращі практики, підготовки щорічних звітів, а також прийняття технічних документів, таких як керівні принципи та практичні посібники по реалізації правових документів.

Зважаючи на характер загроз, пов'язаних з використанням морських шляхів нелегальними мігрантами, універсальним інструментом є система

Євросуп (European Border Surveillance System), яка працює з 2013 р. та призначена для виявлення, запобігання та боротьби з незаконною імміграцією та транскордонною злочинністю, сприяння забезпеченню захисту та збереженню життя мігрантів, зокрема, шляхом покращення оперативних та технічних засобів виявлення малих суден. Спеціальний Регламент, що регламентує використання цієї системи допускає співробітництво, у т. ч. постійний обмін інформацією з сусідніми третіми країнами із врахуванням принципу неповернення.

Також активно діють у боротьбі з нелегальною міграцією у Середземному морі військово-морські сили і морські правоохоронні органи країн ЄС. Рішенням Ради ЄС від 18 травня 2015 р. створено Середземноморське військово-морське з'єднання ЄС, яке спрямоване на вжиття дієвих заходів на міжнародному рівні з урахуванням як уже очевидних аспектів незаконного провезення мігрантів і торгівлі людьми з метою їх перевезення до Європи, так й тих, які можуть з'явитися у майбутньому.

Отже, основними напрямками міжнародної співпраці щодо міграції на морі є: 1) протидія нелегальній міграції у межах морських просторів; 2) надання допомоги біженцям та іншим мігрантам, які зазнали лиха або опинилися у небезпеці у межах морських просторів.

Таким чином, діяльність щодо мігрантів має здійснюватися відповідно до їх правового статусу і конкретної ситуації, у якій вони перебувають. Щодо біженців – це недопущення потрапляння їх до країни, де їх життя наражається на небезпеку або вони переслідуються з політичних та інших протиправних мотивів. Такий статус має бути визначений не на борту рятувального судна, а на березі держави. Щодо інших мігрантів можливе здійснення державами правоохоронних дій, передбачених їх національним законодавством та міжнародним правом у залежності від місця здійснення.

Література:

1. Закон України «Про протидію торгівлі людьми Про протидію торгівлі людьми» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>.

2. Дорогами біженців: як мігранти потрапляють до Європи. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150603_migrants_vj_europe_journeys_it

3. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>

4. Потемкина О. Ю. Больше полномочий – больше проблем: Европарламент против агентства Фронтекс. Научно-аналитический вестник Института Европы РАН. 2021. № 2. С. 41–47. DOI: <http://dx.doi.org/10.15211/vestnikieran220214147>

5. Ромашев Ю. С., Остроухов Н. В. Миграция на море: международно-правовые и организационные аспекты. Право. Журнал Высшей школы экономики. 2016. № 1. С. 149–165. DOI: 10.17323/2072–8166.2016.1.149.165.

6. Кузнецов С. О. Організаційно-правові механізми протидії нелегальній міграції морем. Морське право 2021. № 42. С. 100-107.

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black Sea region: challenges and threats»

December 23, 2021

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Lacplesa iela 41A, Rīga, LV-1011

Iespiests SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2021. 20. decembris
Tirāža 100 eks.